

Fütürizm

Merih ERCAN*

ÖZET

Fütürizmin temelinde özgürlüğe ulaşmak, geleneksel olandan uzaklaşmak, statik olanı reddedip heyecanlara ve sanatta öznel olanlara yönelmek düşüncesi vardır. Fütüristler Paris'te açtıkları bir serginin önsözünde şöyle yazmışlardır; "Arzumuz mümkün olabildiği kadar resimlerimize sağlam bir temel kazandırmaktır. Herhangi bir geleneği sürekli olarak geriye götürmek niyetinde değiliz. Ellerimiz yeterli kadar özgür ve temizdir. Taze ve yepyeni şeylerden hareket etmeliyiz."

Fütüristler mekanik olan her şeyi övmüşlerdir. Mekaniği dinamik bir anlayışla ele almışlardır. Teknik olarak kübizimde olduğu gibi formel bir resim değildir. Teknik unsurları Divizyonizmden, kübizmden ve yeni akımlardan alınmıştır.

İtalyan şairi Marinetti'nin öncülüğünde Boccioni, Carra, Balla, Severini ve Russolo fütürizme damgasını vuran ustalardır. Geride pek çok manifesto bırakan düşünceleri sergileri ve eserleri, yankılar uyandıran fütürizm çağımız sanatına oldukça katkıda bulunmuştur.

Boccioni'nin ölümü ile I. Dünya savaşının sonunda aktivitesini yitirmiş olan Fütürizmin etkisini ve düşüncesini günümüz sanatçılarında da görmek mümkündür.

RESUME

À la base du Futurisme, il y a la pensée et l'élan pour atteindre la liberté en s'éloignant de ce qui est statique et traditionnel et en s'orientant vers ce qui est subjectif dans l'art. Les Futuristes écrivaient dans l'avant propos du catalogue d'une exposition inaugurée à Paris: "Notre désir est d'obtenir une base aussi solide que

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

possible à nos peintres. Nous ne désirons pas de régresser vers une quelconque tradition continuellement. Nos mains sont assez libres et propres. Nous devons partir des choses toutes nouvelles et fraîches."

Les Futuristes ont fait l'éloge de toutes les formes mécaniques. Ils ont considéré la mécanique d'un point de vue dynamique. Ce n'est pas une peinture formelle comme dans le Cubisme, en ce qui concerne la technique. Les éléments techniques sont pris aux divisionnismes, aux cubismes et aux nouveaux courants.

Les maîtres qui ont marqué, de leur sceau le Futurisme sous la direction du poète Marinetti, sont Boccioni, Carra, Balla, Severani et Russolo. Le Futurisme qui a éveillé tant d'échos par ses oeuvres et ses expositions, a contribué énormément à l'art contemporain.

Par la mort de Boccioni, le Futurisme a perdu son activité à la fin de la Ière guerre mondiale, mais il est possible de relever chez certains des artistes de nos jours son influence et sa pensée.

Fütürizm'den söz eden kişiler, onun başka akımlara fazla bağlı olduğu, aslında orijinal bir fikir ileri sürmediği, mekanik bir dinamizmi tekrarladığı ve şiddete yönelik birtakım eğilimler taşıdığı üzerinde durmuşlardır. Bunlara göre Fütürizm şiddeti ve savaşı övmektedir. Bütün bunlara rağmen Fütürizm'in temelinde özgürlüğe ulaşmak, geleneksel olandan uzaklaşıp, statik olanı da bir yana iterek her şeyden önce heyecanlara ve sanatta öznel olanlara geri dönme isteği yatar. Fütürizm yaklaşık altı yıl sürmüştür. I. dünya savaşının sonunda da yoğun aktivitesini yitirmiştir. Sonrasında onun bazı izleyicileri bir tür politik aşırıcılığa kaymışlardır. Ancak biz yine de Fütürizm'i kuran beş ustanın son derece önemli bir katkıda bulduklarını ve bu kişilerin çağdaş sanata ve XX. yy. ın başındaki sanatın algılanmasında çok yararlı olduklarını belirtmeliyiz. Son dönemlerde bazı sanat tarihçileri müze yöneticileri ve koleksiyoncular büyük bir içtenlikle Fütürizm akımına yeniden eğilmek ihtiyacını hissetmişlerdir. Oysa bu akım döneminde sadece ima yoluyla geçirilmiş daha doğrusu birdenbire ortaya çıkan bir olay gibi ele alınmıştır. Biz onun canlı hayati bir ortaya çıkış olduğunu bu yüzyılın başında çağdaş sanatımızı derinlemesine etkileyen fikirlerin kendisi ile beraber geldiğini unutmamalıyız.

Aslında Fütürist resim ve heykellerden pek fazla bulamayız. Çünkü bu hareket çok kısa sürmüştür. Ayrıca bu eserlerin birçoğu da kaybolmuş yahut mahvedilmişlerdir. Örneğin Carra ve Boccioni'den çok az eser kalmıştır. Severini'nin çok ünlü tablosu olan "Monaco'da pam pam" tamamiyle tahrif edilmiş ve sanatçı yeniden bu resmi yapmak ihtiyacını duymuştur.

Geçen günlerde ve yıllarda bile Fütürizm'in konusunun ne olduğu ve ne getirmek istediği yarım yamalak tartışılmıştır. Oysa Fütürizm'in derinliklerinde uç veren yenilik ve güzellik sanata içten ilgi duyan herkes tarafından görülmektedir. Birçok sanatçı eleştirmen ve koleksiyoncular, Fütürizm'in bir hareket olduğunu ve sanata katkıda bulunduğunu kabul etmişlerdir. Politik içeriğinden

arındıktan, kısa fakat anlamlı bir hareket olarak adlandırıldıktan sonra, Fütürizm sadece resim, heykel, desen ve bu arada Sant'Elia'yı da ele alırsak sadece rüya mimarisi yapmakla kalmamış (ki Milan kenti buna göre düzenlenmiştir) aynı zamanda da çağdaş sanatçılar üzerinde derin bir etkide bulunmuştur. İhmal edilmiş bir hareket olmasına rağmen hayatietini sürdürerek kendini yeniden hissettirmiş ve yeniden değerlendirilmesini sağlamıştır.

Fütüristler felsefelerini ve ilkelerini büyük bir coşkunlukla anlatmışlardır. Bunları eserlerine de geçirmişlerdir. Boccioni; Fütüristlerin Paris'te açtıkları bir sergideki önsözde şöyle yazmaktadır; "Arzumuz mümkün olduğu kadar resimlereimize sağlam bir temel kazandırmaktır. Herhangi bir geleneği sürekli olarak geriye götürmek niyetinde değiliz. Ellerimiz yeteri kadar özgür ve temizdir. Taze ve yeni olan yepyeni şeylerden niye hareket etmeyelim. Şunu da beyan ediyorum, çağdaş bir resim yapmak istiyorsak muhakkak çağdaş birtakım duylardan yola çıkmalıyız. Hiç kimse bize karşı gelemez, eğer resmin ve duyunun birbirinden ayrı olmayan iki kelime olduğunu kabul etmeye karar verirsek. Resimlerimiz Fütürist'se bunun nedenini ahlâkın, estetiğin, politikanın ve toplumun tamamıyla Fütürist bir gözle ele alınışından ileri gelmektedir. Biz estetik duyları çoğaltmak ve sonuna kadar götürmek amacıyla seyircinin ruhuna seslenmek istiyoruz. Gelecekte artık seyirci tablonun merkezinde yer alacaktır. O zaman hatların gücü seyirciyi o şekilde kendi içindeki merkezindeki çevreye, çembere alacak ve o şekilde onu kendi kendini dışına çıkaracak vuracaktır ki, seyirci kendi kendisine tablonun içinde bulunan şahsiyeti ile savaşmak zorunda kalacaktır. Biz ses çizmiyoruz, fakat seslerin arasındaki titreşimlerin aralıklarını çiziyoruz. Buna şu andan itibaren emin olabiliriz. Orjinal ve tartışmasız çok yüksek değerde yeni bir takım kavrayışlardan yola çıkıyoruz. Bizden sonra birçok kişiler gelecektir. Bunlarda da bu cesaret bulunacaktır. Onlar da yeni ufuklara, yeni fetihlere yola çıkacaktır. Biz sadece şöyle bir önümüzü görüyoruz. Bu yüzden tamamiyle yenilenmiş bir duyarlılığın pirimitifleri olarak kendimizi görebiliriz." Fütürizm işte böyle bir zekâ durumunda kültüre karşı gelişle kendini temellendirmiştir. Fütürist sanatçıların dinamik insanlar olduklarını vurgulamak gerekir. Onlarda coşkunluk ve macera zekâsı vardı. Enerjikteler, ciddi idiler ve derinlemesine ihtilâlcidiler.

İtalyan akademizminin ve İtalyan toplumunun uyuşukluğunun boğucu ve felçleştirici bütün geleneklerine karşıydılar. Bireyin bütünlüğünü onlar korumaya çalışmışlardır. Fakat ne olursa olsun kendi düşüncelerini de savunmak zorunda kalmışlardır. Boccioni ve Sant'Elia 1918 yılında yaşamını yitirmişlerdir. Onların devrimi zekânın devrimidir. Eserlerinde de bunu görebiliriz. Onların yeni bir şey keşfetmekteki kararlılıkları sonraki nesillere de yaratıcı bir takım fikirler vermiştir. Günümüzün kültürel hayatının birçok yönlerinde bunları görebiliriz. Fütüristler mekanik olan her şeyi övmüşlerdir. Fakat bunlar mekanik biçimler yaratmamışlardır. Örneğin, Leger'nin eserlerinde görüldüğü gibi. Bu sanatçılar mekaniğe kul köle olmamışlardır. Ancak mekaniği kendilerine kul köle yapmışlardır. Onu dinamik bir uygarlığın içine koymuşlardır. Bu sanatçılar yaşamı dile getirmek istemişlerdir. Yaşamın mekanik ve yığınlara yaptığı etkilerin heyecanlarını

dile getirmek istemişlerdir. Yaşamın zevklerini, yüklerini, şiddetini, gürültülü karmaşıklığını, parlak ışıklarını, etkinliğini ve hareketini ele geçirmek istemişlerdir. Bu sanatçıların bazıları için sadece bir uyum sağlama değildir. Giacoma Balla, kendisini dünyadan ayırarak yaşamıştır. Boccioni köyün huzur dolu lirizmini sevmiştir. Kente orayı tercih etmiştir. Fakat her zaman şehrin toplumsal hayatına da katkıda bulunmuştur. Onun ahlâk estetik sorunlarına itibar etmemiştir. Dünyasının bu ikircikliği "Şehir Kalkıyor" tuvalinde de görülebilir. Bu tuvalin konusu sanayidir. Fakat tablonun ön plânı ve en önemli kısmı kocaman bir attır ve bu at sanki dalgalanmış bir deniz hareketi gibi resmedilmiştir. Öne doğru atılmaktadır, kendisine bir sürü insanlar gelmekte ve bu atı beyhude bir şekilde evcilleştirmeye çalışmaktadırlar. Bir sanayi konusunda çok garip bir şekilde hayvan burada makinayı aşmaktadır.

Teknik olarak Fütürizm Kübizm'de olduğu gibi formel bir resim değildir. Teknik unsurları Divisyonizm'den, Kübizm'den, yeni akımlardan almıştır. Fakat aldıkları şu ya da bu öğeyi kendi usulplarına uydurmuşlardır. Bu sanatçılar arasında aynı stilde çalışan iki kişi bile gösterilemez. Bazı sanatçılar birlikte yaşıyorlardı ama ayrı konuları ele alıyorlardı. Kimisi "Milan'da, kimisi Paris'te, kimisi Roma'da idi. Fakat yaşam konusundaki düşünceleri birbirlerine yakındı. Zaten bunu da sözleri ile itiraf etmişlerdir.

Fütürist hareketin karışık tarihi kendi içinde çok ilgi çekicidir. Milli bir hareket olarak başlamıştır. İtalyan şehri Marinetti'nin çok çekici kişiliğinin etrafında çerçevelenmiştir. Bu hareket geliştikçe İtalya'yı bütün değişik alanlarda da etkilemiştir. Marinetti bütün sanatçıların hayal gücünü bir kol gibi yönetmiştir. Fütürizm başka ülkelerde de tanınmıştır. Zamanın bütün sanatçılarınca önem verilmiş ve onların etkileri de bu sanatçılarda görülmüştür. Örneğin John Marin, Lyonel Felninger, Stella, Weber, Stuard, Davis Fütürist olduklarını söylemişlerdir. İngiltere'de Windham Lewis, Vortex grubu, Almanya'da Franz Marc daha sonraları konstrüktivistler Peusner, Gabo ve Rusya'da Tatlin Fütüristlerden doğrudan doğruya bilgi aldıklarını kabul etmişler ve kendileri de bu yeni düşünceye katkıda bulunmuşlardır. Fütürist resim sergileri sadece Avrupa'da değil aynı zamanda Rusya'da, Amerika'da, Güney Amerika'da ve Japonya'da da açılmıştır. Marinetti 1909 yılında Paris'te Figaro'da ilk manifestosunu yayınlamıştır. Bu manifesto bir sürü yorumlara yol açmış ve sanat dünyasını sarsmaya başlamıştır. İtalyan sanatçılar ve şairler hemen bu çağrıya yanıt vermişlerdir. 1919 yılında Boccioni Milan'da, Carra ve Russolo Roma'da, Balla ve Severini'de Paris'te bu harekete katılmayı düşünmüşler ve ilk olarak da bu manifestonun altını imzalamışlardır.

"Arkadaşlar, diye bağırıyorlardı. Haydi gidelim bu harekete katılalım, bu harekete katılmalıyız. Hızlı giden bir araba Samathrace zaferinden daha güzel bir eserdir. İtalya'dan manifestomuzu bütün dünyaya fırlatıp atıyoruz ve etrafta yangınlar çıkaracak, devrimler yaratacak bir şiddetimiz var. Biz bu şiddetle bugün fütürizmi temellendiriyoruz. Niçin mi, çünkü ülkemizi profesörlerin pis kokulu kangrenlerinden kurtarmak istiyoruz. Artık sanat arkeologların, turist reh-

berlerinin ve sanat tüccarlarının ellerinden kurtulmalıdır. Aramızda en yaşlı olan 30 yaşındadır. Bu görevimizi yerine getirmek için en az 10 yılımız daha var demektir. 40 yaşında olduğumuz zaman bizden daha genç ve cesur insanlar bizi isterlerse aşınlar ve o zaman biz şu anda yaptıklarımızı yararsız birtakım el yazmaları gibi sepete atmayı bile kabul ediyoruz. Biz dünyanın tepesinde ortaya çıktık ve tekrardan yıldızlara bile meydan okuyoruz."

Daha sonra sanatçılar 1910 yılında Milan'da toplanarak teknik bir manifesto yayınlamışlardır. "Sanat sadece bir atmosfere temel olarak yaslanırsa hayatidir. Biz acaba duyarsız kalabilir miyiz? Büyük şehirlerin coşkunu etkilerine ve gece hayatının yeni psikolojisine. İyi yaşayanların yeni ahlaklarını, örneğin esrar kullanan kişilerin, hafif meşreplerin hayatlarını da ele almalıyız. Artık geçmişe bağlılığı bırakalım, eski Yunanlılara manyaklık derecesinde bağlanmayalım. Her biçimde ne olursa olsun orijinalite, cesaret hatta aşırı bir şiddet arayalım. Sanat eleştirisi yeryüzündeki en lüzumsuz ve hatta en zararlı şeydir. Bunlara karşı çıkmalıyız, her yerde uyum, ahlak ve iyilik arayan kişilerle de savaşmalıyız. Biz bu günün yaşamını göklere çıkarıyoruz ve onu anlatıyoruz. Yaşam bilim tarafından durmadan değiştirilmektedir."

Daha sonraları gerçekten de gürültü ve şiddet günleri gelmiş, başka manifestolar, bir sürü mitingler, sanatçıların bağırıp çağırmaları ve kamuoyunun genel olarak karşı gelmeleri bunları izlemiştir. Aynı yıl Boccioni Turin'de kendisine şiddetle karşı olan bir kamuoyu karşısında manifestosunu okumuştur. Akşamleyin bütün halk isyan etmiştir. Bir ay sonra sanatçılar aşağıdaki beyannameyi birlikte yayınlamışlardır. "Her şey harekettir, durmadan dönmektedir. Hiçbir biçim pasif bir şekilde kıvılcıksızın önümüzde durmamaktadır. Hareket halindeki biçimler çoğalmıştır, biçim değiştirmiştir. Birbirleri ardında sanki uzaydaki titreşimler gibi gitmektedir. Örneğin bir at, koşan bir at artık dört ayaklı değildir, 20 ayaklı bir attır. Onun hareketleri artık üçgen şeklindedir. Aramızda oturan 16 kişiyi alın ve bir trene bindirin giderler gelirler sonra birdenbire bir güneş ışınının parçası tarafından yutulurlar. Bazen konuştuğumuz kişinin yanığında ne görelim? Bir at uzaklardan geçmektedir. Ressamlar durmadan karşımızda duran nesnelere anlatmak istemişlerdir. Oysa biz seyirciyi tablonun ortasına yerleştirmek istiyoruz. Biz yepyeni bir duyarlılığın pirimitif akslarıyız."

Bu ilk Fütürizm tarihinin şiddetli, kısa ama yoğun anlarında bir yığın manifesto, resim sergisi ve kavga birbirini izledi. Roma'da Ricardo Pavillon'un da 1911 yılındaki bir sergiden sonra Soffici (ki, fütüristlerin eserlerinden nefret eden birisiydi), serginin aleyhine kötüleyici bir makale yazdı. Ertesi gün Marinetti, Boccioni ve Carra bu makaleye son derece kızdıklarından Floransa'ya giden trene atlayıp hemen orda Soffici'yi buldular. İki grup birbirine girdi ve gerçekten de yumruk yumruğa kavga ettiler. Hepsi hapse atıldılar ama ertesi gün serbest bırakıldılar ancak dönerlerken yine kavga ettiler. Severini Floransa'dan Paris'e geldi. Arkadaşlarını çok taşralı buluyordu. Onlara Paris'e gelin efendim, Paris, her türlü avand-garde'ın merkezidir, böylece biraz açılırsınız, gözünüz değişik yerler değişik ressamlar görür dedi. Marinetti'ye başverdular. Çünkü paraları

yoktu. Marinetti onlara maddi bir destek sağladıktan sonra hepsi Paris'e gittiler ve Severini sayesinde Paris'te kübistler tarafından kabul olundular. Ertesi yıl 1912'de de galeri Bernheim'de bir sergi açtılar. Sergi Marinetti'nin sansasyon yapan görkemli bir söylevi ile açıldı. Bütün Paris onları dinlemeye gelmişti. Fütüristler saldırgandılar ve savaştan çekinmiyorlardı. Karşısındaki kişilere hakaret bile ediyorlardı. Fakat Apollinoire ve Andre Salmon fütüristleri çok ciddiye aldılar. Böylece bir rezalet başarısı elde ettiler. Bu da onlarda büyük bir zafer duygusu yarattı. Severini arkadaşlarının tutumu karşısında şaşırılmıştı fakat resimlerin ancak İtalya'da Soffici'nin eleştirdiğinden daha değerli ve bir birliğe sahip bir akım olduğunu kabul ediyordu. Aslında Soffici'de o zamandan beri fikrini tamamen değiştirmişti. Lacerda adlı gazetesinde sürekli olarak fütüristleri övmeye başladı. Hatta kendisi onların reklamcısı olarak tarihe geçmiştir.

Boccioni'nin ilk heykel sergisi 1913 yılında Paris'te açıldı. Bu o kadar önemli bir sergi olmuştur ki bütün sanat dünyası ona hayranlığını itiraf etmiştir. Boccioni'nin "Uzayda sürekliliğin biricik biçimleri" adlı tablosu ilk defa bu sergide yer almıştır. Şimdi bu eser çağımızın önemli eserleri arasında yer almaktadır. Boccioni bu dönemde çok ileri bir yığın fikir ortaya koymuştur. Ancak çok genç yaşta 1914 savaşının kurbanı olarak 36 yaşında hayata veda etmiştir. Bu dinamik yapıları için "Bunlar birtakım mimari yapılarıdır" demiştir. Biçimleri çizgisel değil spiral şeklindedir. Klasik alışılmış pramit değildir. Bunlarda ağırlık artık yok olmuştur. Sanki uzayda yürüyormuş gibi dinamik bir takım nesnelere karşılaşırsınız. Böylece nesne çevresindeki atmosferle birlikte verilmiş oluyordu. Boccioni figürün nasıl yapıldığına önem vermez ancak eylemin inşasına önem veriyordu. Nesnenin ön etkisini yapmak istiyordu. "Uzayda biricik biçimler" adlı eserine baktığımızda sanki birdenbire bir sarmalla karşılaşırsınız. Bir alev gibidir bu sarmal. Bunun itişisi yoğun sanki öne doğru ve ağırlığı da yok edilmiştir. 1912'de yaptığı "Heykelin manifestosu" adlı eserinde de Boccioni'nin neredeyse bugün artık kehanet diyebileceğimiz düşüncelerini görebiliriz. Boccioni; heykel çevreye hayat vermelidir, diyordu. Uzaydaki uzamasını belirterek heykelin kenarlarındaki hatlar kapalıdır ve bunlar yok olabilir, biçim açılmalıdır ve uzayda incelmelidir. Aslında bu konstrüktivist Rusların da düşüncesinin aynıdır. Bir yerde de şöyle söylemiştir: "Bir masanın birleşmesinden daha çok gerçeklik vardır, bir kitabın planlarının birleşmesinde. Bir lambanın ışığının kenarlarında, gerilmiş bir takım kaslardan daha çok gerçeklik vardır. Kahramanların göğüslerinde zamanımızın aptal heykeltraşlarının önem verdiği Venüs'tekinden çok daha gerçeklik vardır." Daha sonra da demiştir ki; "Biz fütürist bir heykel kompozisyonunda tahtadan veya metalden planlar elde edeceğiz. Bunlar dursunlar durmasınlar mekanik olacaklardır (Calder'in sonradan yaptığı Mobil'ler bunlardır). Aynı zamanda tunç ve mermerin edebiyatta, geleneksel olarak bizim mesleğimizdeki asaletini yok edeceğiz. Sadece bir tek malzeme kullanarak bir şey yaratılabileceğine karşıyız. Tam tersine yirmi değişik malzemeyi bir tek eserde kullanabiliriz: Cam, tahta, demir, çimento, bakır, kumaş, aynalar, elektrik lambaları vb. Boccioni'nin bu düşüncelerini 30'lu yıllarda Prampolini yeniden ele almıştır ve bunlara da "Polimaterico

Automatismo" adını vermiştir. Dada Schwitters ve Arp'ların kolajları da bunların düşüncesidir. Aynı zamanda inşaatlarda kullanılan nesnelere koymakla da aynı görüşü yaymaktadırlar.

Fütüristler fikir üretmeye devam ettiler. Sebathlı olarak çalışıyorlardı. Değişik yerlerde sergiler açtılar. Her tarafta onları destekleyen ve karşı çıkan yankılar buluyorlardı. Çok çeşitli eserler verdiler. Orjinal fikirlerini devamlı geliştirdiler. Birbirini izleyen pek çok manifestolarında değişik düşünce ve estetik reaksiyonları açıkladılar.

1913 yılında Russolo "Gürültüler Sanatı" adlı bir manifesto yayınladı. Makinanın gürültüsünü kastediyordu. Böylece Russolo'ya elektronik müziğin öncüsü diyebiliriz.

Marinetti'de "Özgür Sözcükler" ve "İpsiz Hayalgücü" adlı bir manifesto yayınladı. Kelimelerden kurtulup kelimelerin seslerini vermek istemişti.

Carra ise "Resim ve Sesler" adlı bir manifesto yayınlamıştır. Onda da müzikal birtakım portreler, özgür sözcükler vardı. Kelimeleri kolajlarına öyle bir koyuyordu ki onlara bir anlam ve ses kazandırıyorlardı.

1914 yılında Sant'Elia fütürizmin yeni bir manifestosunu yayınlamıştır. Bu sanatçı da çağdaş şehrin kendisinden çıkacağını söylüyordu. Milan şehrinin Sant'Elia'nın parlak rüyalarının eseridir diyebiliriz. Yeni mimarisi savaştan sonra ona göre gelişmiştir.

Balla "Nötralliteye Karşı Elbiseler" adlı bir manifesto yayınladı. Elbiseler, perdeler, mobilyalar, halılar, pencerenin camları, tuğlalar ve evin duvarları kısaca her şey fütürist bir üslupla boyanmış ve dekor edilmişti. Artık fütüristler fütürist bir hayat yaşamaya başlamışlardı.

Balla "Balla futur" adlı bir manifestonun altına imza atıyordu. Bu arada yeni bir "Fütürist Tiyatro" adlı bir manifesto yayınladı. Parfümlerin, gıdaların ve çeşitli duyuvarın fütürizminin ne olduğuna dair manifestolar birbirini izledi.

İtalya'nın 1915 yılında Avusturya'ya savaş ilan etmesi fütürist hareketin sonunu çabuklaştırdı. Boccioni, Marinetti, Russolo, Sant'Elia ve öbürleri gönüllü olarak savaşa katıldılar. Hemen cepheye yollandılar. San'Elia öldürüldü. Boccioni cepheye yakalandığı bir hastalık yüzünden izin alabilmişti. Fakat orduya tekrar döndüğünde bu kez atlı olarak çalıştı ve bir gün Verona'da korkan atı bir tren önüne çıktığında onu düşürdü ve ertesi gün yaralarının ağırlığından öldü. Verona'da gömülüdür.

Fütürist sanatçıların bildirilerindeki düşünceleri tam anlamıyla gerçekleştirdiklerini söyleyemeyiz. Bir ölçüde parlak ve canlı bir sanat yaratmayı başaran bu sanatçılar arasında birçok ayrımlar ve anlaşmazlıklar vardır. Geleneksel resme karşı çıkmışlar, konularını güncel olaylardan almışlardır. Bu yüzden bir akım olduğunu, özel değil de genel bir etkisinin bulunduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak geleceğe doğru atılmayı, makineleşmenin getirdiği hızlı, dinamizmi, coşkuyu özlemleyen ve sanatla teknoloji arasında bağıntı kurmaya ça-

lısan Fütürizm'in giderek siyasal bir niteliğe büründüğünü ve İtalyan faşizmine de çanak tuttuğunu söyleyebiliriz. Geleceği tamamiyle makineleşmekte görmek gibi yüzeysel bir düşünceye kaptıran Fütürizm kısa bir süre birçok sanatçıyı etkilemiş olmasına karşın, sağlam bir temeli bulunmadığından dolayı bu alanda orjinal eserler veren Boccioni, Severini, Carra ve Balla'nın ölümü ile yaşamını yitirmiştir.

KAYNAKLAR

1. *Aujourd'hui, art et architecture*, no. 35, fevrier 1962.
2. HANÇERLİOĞLU, Orhan: *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul, 1982.
3. LYNTON, Norbert: *Modern Sanatın Öyküsü*, İstanbul, 1982.
4. RICHARD, Lyonel: *Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul, 1984.